

MARKÓ BÉLA

Világok

MARKÓ BÉLA (1951) Marosvásárhely

Nem kellett ahhoz Einstein,
 hogy tudjuk, sokféle világ van,
 hiszen a szüleim is gyakran emlegették
 a háború előttről a régi román világot,
 és még gyakrabban a magyar világot,
 amely csak néhány évig tartott,
 utána pedig kommunista világ lett,
 ráadásul felénk az ötvenes években
 volt egy betyárvilág is a kommunista világban,
 úgy rejtőzött az egyik világ a másikban,
 mint egy kisebb Matrjoska baba
 a nagyobb Matrjoska babában,
 katonaszökevény volt Pusztai, Dézsi és Jeges,
 évekig bujkáltak a környékbeli falvakban,
 járták az erdőt puskával a vállukon,
 látta egyszer apám távolról megcsillanni
 a puskacsövet a kukoricásban,
 elismervényt adtak arról, amit elvettek,
 ételmet, ruhát, bakancsot, ilyesmit,
 hogy amikor megjönnek az amerikaiak,
 abban a másik világban megfizetik a tartozásukat,
 két milicistát lelőttek egy faluvégi udvaron,
 mivel azok igazoltatni akarták őket,
 aztán később Pusztait is lelőtték a milicisták
 menekülés közben egy sötét este,
 majd Dézsit is a kerítés tetején,
 Jeges egyedül maradt sokáig,
 halálra keresték persze, és végül
 bekerítették az egyik faluban,
 elbújt egy udvaron a tyúkketrecben,
 legalábbis így mesélte K. R. barátom édesanyja,
 aki a pártnál dolgozott abban az időben,
 az üldözők között legelől szaladt egy cigány,
 kinyitotta a tyúkketrec ajtaját,
 és elkezdett éktelenül kiabálni,
 Jeges hasba lőtte a géppisztollyal,
 de a milicisták őt is szitává lyuggatták,
 azt mondta K. néni, aki látta
 a holttestet az őrsön kiterítve,
 hogy még a bakancsa talpa is tele volt golyóval,
 mindig ez jutott eszembe, ha télen
 recés, gömbölyű fejű bakancsszegeket
 vertünk a bakancsunk talpába,
 hogy ne csússzunk el a jégen,
 nagyokat lehetett szikráztatni a bakancsszegekkel,
 amikor a sarkunkat végighúztuk a köveken,
 szóval így ért véget a betyárvilág nálunk,

és ha jobban meggondolom, igaza volt
Pusztainak, Dézsinek és Jegesnek,
mert aztán tényleg megjöttek az amerikaiak,
bár közben eltelt vagy negyven esztendő,
és ha nem ugrálnak annyit,
nem szöknek meg a katonaságtól,
hanem türelmesen kivárlják az egészet,
akkor hatvanvalahány éves korukban
ők is megérhették volna az új világot.

Máshol

Mi magyarok voltunk, ehhez nem fért kétség,
nem voltunk például románok,
és ez abból is egyértelműen kiderült,
hogy szüleim, nagyszüleim, nagynénéim, nagybátyáim
úgy szidták a románokat, ahogy saját magát
az ember természetesen nem szidja,
viszont nagyon is furcsán voltunk magyarok,
és erre viszonylag hamar rá kellett jönnöm,
mert itt voltunk mi, máshol volt Magyarország,
és amikor a rádiót bekapcsoltuk,
akkor máshonnan jött délben a biztatás, hogy
éljen a magyar szabadság, éljen a haza,
ezt azért elég nehéz volt felfognom,
miért nincs itt a haza, ahol mi vagyunk,
és miért nem vagyunk ott, ahol a haza van,
aztán ezerkilencszázötvenhatban,
abban az évben, amelyről az elején
még egyáltalán nem lehetett sejteni,
hogy egy fél évszázad múlva is ötvenhat lesz,
eltérően ötvenöttől vagy ötvenhétől,
hiszen azokról ma már a kutya sem tud,
szóval egyszerre kiderült, hogy nemcsak mi,
hanem a magyar szabadság sincsen ott Magyarországon,
bár néhány napig ötévesen is pontosan éreztem,
hogy körülöttem ezt másképpen gondolják,
úgy tűnt, hogy végre egy helyen van minden,
de aztán gyorsan elmúlt ez az érzés,
ismét máshol voltunk mi magyarok,
máshol volt Magyarország,
máshol a magyar szabadság,
és megint úgy teltek egymás után az évek,
hogy próbáltuk ezt valahogy megérteni,
ami, őszintén szólva, majdnem lehetetlen.

Ünnep

Nem tudom, mi jött rá anyámra,
 hogy húsvét hétfőjén elküldött locsolni,
 pedig soha azelőtt nem erőltette az ilyesmit,
 igaz, most is elsősorban J. nénihez
 kellett volna mennem, akinek tavaly
 meghalt a fia, és teljesen egyedül maradt,
 biztosan jólesne neki, ha meglátogatnám,
 rettenetesen dühös voltam emiatt,
 de nem volt bátorságom anyámnak ellentmondani,
 ráadásul már megvette nekem az autós kölnit is,
 ez nem autósoknak való kölni volt természetesen,
 akkor még legfeljebb motorkerékpárosok számára
 lehetett volna külön csecsebecséket gyártani,
 hiszen nem nagyon voltak magángépkocsik,
 csupán hivatali *volgák*, *pobedák* és *moszkvicsek*,
 szóval egyszerűen csak autóformájuk
 volt ezeknek az olcsó kölnisüvegeknek,
 mint ahogy a halasbicskák fémnyele is halformájú volt,
 apró pikkelyeket is préseltek bele a gyárban,
 felöltöztem hát ünneplőbe iskola után,
 mert annak idején a húsvét hétfője
 még egyáltalán nem volt ünnep,
 délelőtt ott kellett ülni az iskolában,
 közben meggyőztem az egyik osztálytársamat, Cs.-t,
 hogy délután menjünk együtt locsolni,
 szégyelltem volna egyedül szerencsétlenkedni,
 azt sem tudtam, mit kell csinálni ilyenkor,
 vittünk magunkkal egy-egy szatyrot a pirostojásnak,
 bár Cs. szerint a pirostojás nem ér semmit,
 ő inkább pénzt szeretett volna kapni,
 végigjártuk néhány leányka-ismerősünket,
 és Cs. egy-két rokonához is benéztünk,
 ő gyűjtött is hamar vagy tíz lejt,
 és természetesen eltette a pirostojásokat is,
 amelyek néha zöldek, néha kékek vagy lilák voltak,
 nekem anyám megtiltotta, hogy pénzt vegyek el,
 ezért aztán csak a tojásokat cipeltem magammal,
 bekopogtunk J. nénihez is, aki boldogan
 összecsapta a tenyerét, amikor meglátott,
 és elmondta, hogy nem is várt locsolókat,
 de közben a horgolt terítős asztalon
 ott volt egy tányér pirostojás, a pénzt nem vettem el,
 viszont Cs.-nek odadugott egy háromlejest,
 mentünk hazafelé, a barátom nagyszerűeket tudott köpni
 a szája sarkából, jó messzire, néha persze
 ott csillogott a fehér nyál a szája szélén,
 miután egy mellékutcában megszámolta a pénzét,
 egyenként odacsapta a pirostojásokat a kerítéshez,
 hogy neki ne adjanak ilyesmit többé,

szétloccsantak a piros, zöld, kék, lila
tojások a deszkán, remegett a kocsonyás tojásfehérje
a porban, és elmorzsolódott a sárgája,
néztük, mint Heródes katonái a falhoz vert
csecsemők kettényílt koponyáját valamikor,
én nem nyúltam ahhoz, amit gyűjtöttem,
bár Cs. azokat is ki akarta volna próbálni,
hazavittem az egészet, és anyám másnap ebédre
rakott krumplit készített a sok főtt tojással.

Folyók

J. néni öreg volt már,
mondogatta is, hogy nem jó sokáig élni,
volt egy Arany János-könyve,
és amikor húsvétkor megloccsoltuk,
elolvasta nekünk a *Hídavatást*,
pedig mentünk volna tovább,
nem gyűlt még elég pirostojásunk,
de meg kellett várnunk a végét,
nem értettünk semmit belőle,
el is telt vagy húsz esztendő, hogy láthattam
a Lánchídról a Dunát Budapesten,
hatalmas folyó, hatalmas mélység,
nekünk nem volt otthon ilyen,
csak a Kászon pataka a város szélén,
két helyen lehetett fürödni benne,
ahol a kanyarban lelassult a víz,
a Kiflinél és a Zsemlénél,
ezek úgy nyakig értek nekünk,
húsvét után még senki sem járt arra,
beleugrott J. néni a meredek partról,
azt beszélték, sokáig kínlódott szegény,
mert ez sem volt nálunk olyan egyszerű,
mint szerencsésebb vidékeken,
ahol legalább van egy Duna.

Döntés

Természetesen mindannyian örültünk,
 hogy aznap nem kellett iskolába menni,
 cserében viszont minden május elsején
 fel kellett vonulnunk a főtéren,
 ahol a város vezetői egy piros emelvényről
 visszaintegettek nekünk,
 amikor előttük elhaladva
 lelkesen lengettük a zászlókat,
 ott állt a szomszédból Sz. Pista bácsi is,
 aki ezek szerint nemcsak szomszédunk,
 hanem vezetőnk is volt valamiképpen,
 bár ez egyáltalán nem látszott rajta,
 de most nem ide akarok kilyukadni,
 ugyanis sokkal keservesebb élményem,
 hogy menni-e vagy maradni,
 tehát elmenni-e a felvonulásra
 vagy otthon maradni egész délelőtt,
 mivel előző napon a tanító néni
 mindig csak annyit mondott nekünk,
 nézzünk ki az ablakon, amikor felkelünk,
 és hogyha jó idő van, kötelező a felvonulás,
 de ha rossz az idő, maradjunk otthon,
 csak az a baj, hogy amikor kinéztem az ablakon,
 felhős volt az ég, és szemerkélt az eső,
 vagy inkább csak csepergett,
 és nehéz lett volna megmondani,
 hogy hamarosan kisüt-e a nap,
 esetleg hosszú esővé sűrűsödnek
 az alig hulldogáló cseppek,
 anyám nem szólt bele az ilyesmibe,
 előkészítette a szépen kivasalt fehér inget,
 a sötétkék nadrágot meg a vörös nyakkendőt,
 és még egyszer rám bízta a döntést,
 amit azelőtt már a tanító néni is rám bízott,
 sejtették, hogy mindenképpen rosszul fogok dönteni,
 mert nem akartam felvonulni,
 de nem mertem otthon maradni sem,
 ha jobban belegondolok,
 azóta sem változott semmi,
 pedig az emelvényt réges-rég lebontották,
 sehol sincsen a szomszéd Pista bácsi,
 anyám, apám is eltűnt,
 de még szemerkél reggelente.